

"הַשְׂרַח הַחֲלָבִי" לְתוֹרָה

תרגום התורה לערבית-יהודית שבפי יהודי ארם-צובא (חלב)

ספר שמות

פרשת שמות

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)

תל-אביב תשס"ו – 2005

© כל הזכויות שמורות למרכז העולמי למורשת יהדות ארם צובא (חלב) המבקש לצטט מהספר

רשאי לעשות כן, בתנאי שיציין את שם הספר, ואת שם המוסד שהוציאו לאור:

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם צובא (חלב)

**דער פארגעסןער
פארשטאנד**

[illegible][illegible]

החלטתו של בית דין זה, תהיה כפופה להחלטת בית דין זה, וכל החלטתו של בית דין זה, תהיה כפופה להחלטת בית דין זה.

[illegible]

18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

[illegible][illegible][illegible]

הנהגתו ודרכיו ידועים לכל
אשר יראה ויחוש וידע כי
הוא הולך בדרכי צדקה
וכן יראה ויחוש וידע כי
הוא הולך בדרכי צדקה

[illegible]

1. The first step is to identify the problem. This involves understanding the symptoms and the context in which they are occurring.

תורה

[illegible]

עמוד ראשון מספר שמות מן "הכתר הקטן" (כתב יד "מכון בן-צבי")

הנה אבאנו ונדפח פ' קו-רלהוד - והיחס וא' היחס אל דולסן רבוד מלך ישראל הרשע מנח' פ' חבו
דולסן מנח' אף דו' ה' מלכום דולסן דולסן מנח' ואלמלא ומוקדמין זלם מלך פאר
רבוד אבא ורוזחטר כלמילא נדר -
ואלה הדות ממין דולסן פ' שער שוח

[illegible]

שמות

א^{שמות} ואלה שמות בני ישראל ס

הבאים מצרימה את יעקב

ב איש וביתו באו: ראובן שמעון

ג לוי ויהודה: יששכר זבולן

ד ובנימן: דן ונפתלי גר ואשר:

ה ויהי כל-נפש יצאי ירך-

יעקב שבעים נפש ויוסף היה

ו במצרים: וימת יוסף וכל-אחיו

ז וכל הדור ההוא: ובני ישראל

פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד

מאד ותמלא הארץ אתם:

ח ויקם מלך-חרש על-מצרים

אשר לא-ידע את-יוסף:

ט ויאמר אל-עמו הנה עם בני

י ישראל רב ועצום ממנו: הבה

נתחכמה לו פן-ירבה והיה כי-

תקראנה מלחמה ונוסף גם-

הוא על-שנאינו ונלחם-בנו

יא ועלה מן-הארץ: וישימו

עליו שרי מסים למען ענתו

בסבלתם ויבן ערי מסכנות

לפרעה את-פתם ואת-

יב רעמסס: וכאשר יענו אתו

כן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני

יג בני ישראל: ויעבדו מצרים

יד את-בני ישראל בפרך: וימרו

את-חיהם בעבודה קשה

בחמר ובלבנים ובכל-עבודה

בשדה את כל-עבודתם אשר-

טו עבדו בהם בפרך: ויאמר מלך

מצרים למילדת העברית אשר

שם האחת שפרה ושם השנית

טז פועה: ויאמר בילדכן את-

העבריות וראיתן על-האבנים

אם-בן הוא והמתן אותו

יז ואם-בת הוא וחיה: ותיראן

המילדת את-האלהים ולא

עשו כאשר דבר אליהן מלך

מצרים ותחיין את-הילדים:

יח ויקרא מלך-מצרים למילדת

ויאמר להן מדוע עשיתן הדבר

הזה ותחיין את-הילדים:

יט ותאמרן המילדת אל-פרעה

כי לא כנשים המצריות

העבריות כי-חיות הנה בטרם

תבוא אלהן המילדת וילדו:

כ ויוטב אלהים למילדת וירב

כא העם ויעצמו מאד: ויהי כי-

יראו המילדת את-האלהים

כב ויעש להם בתים: ויצו פרעה

לכל-עמו לאמר כל-הבן

הילוד היארה תשליכהו

וכל-הבת תחיין:

בא וילך איש מבית לוי ויקח את- ס

ב בת-לוי: ותהר האשה ותלד

בן ותרא אותו כי-טוב הוא

ג ותצפנהו שלשה ירחים: ולא-

וכלה עוד הצפינו ותקח-לו

תבת גמא ותחמרה בחמר

ובזפת ותשם בה את-הילד

ותשם בסוף על-שפת היאר:

ד ותתצב אחתו מרחק לדעה

ה מה-יעשה לו: ותרד בת-

פרעה לרחץ על-היאר

ונערתייה הלכת על-ידי היאר

ותרא את-התבה בתוך הסוף

ותשלח את-אמתה ותקחה:

ו ותפתח ותראהו את-הילד

והנה-נער בכה ותחמל עליו

ותאמר מילדי העברים זה:

ז ותאמר אחתו אל-בת-פרעה

האלף וקראתי לך אשה

מינקת מן העברית ותינק לך

ח את-הילד: ותאמר-לה בת-

פרעה לכי ותלך העלמה

ט ותקרא את-אם הילד: ותאמר

לה בת-פרעה היליכי את-

הילד הזה והינקהו לי ואני

אתן את-שכרך ותקח האשה

י הילד ותניקהו: ויגדל הילד

ותבאהו לבת-פרעה ויהי-לה

לבן ותקרא שמו משה ותאמר

יא כי מן-המים משיתהו: והיו

במים ההם ויגדל משה ויצא

אל-אחיו וירא בסבלתם וירא

איש מצרי מכה איש-עברי

שמות

א

שמות 1. ואלה - והדולי סאמי בנין ישראל איגו למצר מע יעקוב רגול ואהל ביתו איגו: 2. ראובן שמעון לוי ויהודה: 3. יששכר זבולון ובנימין: 4. דן ונפתלי גד ואשר: 5. ויהי - וכאן גמיע נפס כרגין וריך יעקוב סבעין נפס ויוסף כאן פי מצר: 6. וימת - ומת יוסף וגמיע אכוותו וגמיע דאליך אלגיל: 7. ובני - ובנין ישראל נמיו ודביו וכתרו ועצמו גרא גרא ותמלית אלארץ מנהון: 8. ויקם - ונתעב מליך גרד על מצר אלדי לם יעריף אלא יוסף: 9. ויאמר - וקאל אלא עמו <!> הוודא קום בני ישראל כתיר וקווי אכתר מיננא: 10. הבה - תעו תא נתחיל לו לילא יכתר ויכון אין יצדפנא חרב וינזאד איצא הוא על בגציננא ויתחרב בינא ונטלע מן אלארץ: 11. וישימו - וגעלו עליה ריסא כרג לאגל יעדבו פי נקלתהון ובנא קורא מכאזין לפרעון אלא פיון ואלא רעמסס: 12. וכאשר - וכאלדי יעדבו אלו כידא יכתר וכידא ינמא ותעייקו מן קדם בני ישראל: 13. ויעבדו - וכדאמו מצריין אלא בני ישראל פיל קסוויה: 14. וימרדו - ומרדו אלא חייאתהון פי כדמיה צעביה פיל טין ופיל ליבין ופי גמיע כדמיה (צעביה) פיל חקליה אלא גמיע כדמתהון אלדי כדמו ביהון פיל אלקסאוייה: 15. ויאמר - וקאל מליך מצר לידייאת אליהודיאת אלדי איסים אלואחדיה שפרה ואיסיס אלתאנייה פועה: 16. ויאמר - וקאל פיתוולדכון אלא אליהודיאת ותנצרו עלא כירסי אלטלק אנכאן איבין הוא ותמוותו אלו ואנכאן בינית היא ותעיישוהא: 17. ותיראן - וכאפו אלדאיית מן אלרב ולם צינעו כאלדי כלם אליהון מלך מצר ועיישו אלא אלאוולד: 18. ויקרא - ונדא מליך מצר ליל דאיית וקאל ליהון אליש סנעתו אלכלאם הדא ועיישתו אלא אלאוולד: 19. ותאמרן - וקאלו אלדאיית אלא פרעון אין לם כיל

נסוואן אלמצרייאת אליהודיאת אין דאיית הינין קבל מא תיגי אליהון אלדאיה ויוולדו: 20. וייטב - וחסן אלרב ליל דאיית וכתיר אלקום וקווי גרא: 21. ויהי - וכאן אין כאפו דאיית מן אלרב וציניע ליהון ביות: 22. ויצו - ווצא פרעון לגמיע קומו קאיילא גמיע אלאיבין בנוויליד בחר אלניל תירמו וגמיע בינית תעאישו:

ב

1. וילך - ומיצי רגול מן בית לוי ואכד אלא בינית לוי: 2. ותהר - וחבלית אלאמרה וולדית איבין ונצריית אלו אין חסין הוא וכבתו תלת שהור: 3. ולא - ולם נצריית עאד ליתכבי ואכדית לו ספיניה קיש וטיינתהא פיל טין ופיל זיפית וגעלית פיהא אלא אלולאד ונגעלית פיל קנוזם עלא חפית בחר אלניל: 4. ותתעב - ונתעבית איכתו מן בעיד לתעריף איש ינציניע לו: 5. ותרד - ונולית בינית פרעון לתתכלץ <=לתתכצל> עלא בחר אלניל ואגווריהא מצייתאת על חפית בחר אלניל ונצריית אלא אלצפיניה פי וצט אלקנוזם ומאדית אלא צרעהא ואכדתהא: 6. ותפתח - ופתחית ונצריית אלא אלולאד והוודא גולם באכי ושפקית עליה וקאלית מן ולאד אליהוד הדא: 7. ותאמר - וקאלית אכתו אלא בינית פרעון אנכאן אמצי ואנאדי ליכי אמרא מירצעא מן אליהודיאת ותרציע ליכי אלא אלולאד: 8. ותאמר - וקאלית ליהא בינית פרעון מצי ומציית אלצבייה ונאדית אלא אים אלולאד: 9. ותאמר - וקאלית ליהא בינית פרעון האיי ליכי אלא אלולאד הדא ותרצעי אלי ואנא אעטי אלא איגרתין ואכדית אלאמרא אלולאד ורצעתו: 10. ויגדל - וכיביר אלולאד וגבתו לבינית פרעון וצאר ליהא לל איבין וסמית איסמו מוסה וקאלית אין מין אלמא סחבתו: 11. ויהי - וכאן פיל אייאם הימא וכיביר משה וכרג אלא אכוותו ונצר פי נקלתהון ונצר רגול מצרי צאריב רגול יהודי מן אכוותו:

א

9. עמו - לא תרגם. ב: קומו. 10. ועלה - ב: וניטלע - ונצא. ג: ויטלע - ויצא. 11. רעמסס - לא תרגם. ב: עין אלשטס, כתרנום רס"ג. 12. ויקצו - וצר להם. ב: ויתגרו. 13. בפרך - בקשוות, וכן בפסוק 14, וכן ב. על תרגום המילה "בפרך" בתרגומים הערביים והודיים, ראה בפירוט אבישור 1998, עמ' 135-136. 15. העברית - היהודיות. ב: אלעברנייאת - העבריות, וכן בפסוקים הבאים. 16. האבנים - כיסא הלידה, וכן ב. רשי: מושב האשה היולדת. 19. חיות - טילדות.

וכן ב. כת"א וכרש"י: בקיאות כטילדות. תרגום טילדות, חייאת. 20. ויעצמו - והתחזקו. ב: ועיצמו - ועצמו - נרדפים. 22. הבן - ב: אלולד - נרדפים.

ב

3. ותחמרה - וטייחה אותה, וכן ג: וטיינתהא בלטין וקפרתהא בל קפראן. ב: ולייסתהא - ולשה אותה. בסוף - פיל קנוזם = ב: פיל קילוזם, וכן להלן. 5. לרחץ - לתתכלץ (צ"ל: לתתכצל) = ב: ליתתכסל. 9. חיליכי - זה לך (=קחי לך). ב: כידי ליכי - קחי לך. ג: וודי - חיליכי.

י מאחיו: ויפן כה וכה וירא כי
אין איש ויך את-המצרי
י ויטמנהו בחול: ויצא ביום
השני והנה שני-אנשים
עברים נצים ויאמר לרשע
י למה תכה רעה: ויאמר מי
שמך לאיש שר ושפט עלינו
להרגני אתה אמר כאשר
הרגת את-המצרי וירא משה
י ויאמר אכן נודע הדבר: וישמע
פרעה את-הדבר הזה ויבקש
להרג את-משה ויברח משה
מפני פרעה וישב בארץ-מדין
י וישב על-הבאר: ולכהן מדין
שבע בנות ותבאנה ותדלנה
ותמלאנה את-הרהטים
י להשקות צאן אביהן: ויבאו
הרעים ויגרשום ויקם משה
ויושען וישק את-צאנם:
י ותבאנה אל-דעואל אביהן
ויאמר מדוע מהרתן בא היום:
י ותאמרן איש מצרי הצילנו
מיד הרעים וגם-דלה דלה לנו
כ וישק את-הצאן: ויאמר אל-
בנתיו ואין למה זה עזבתן את-
האיש קראן לו ויאכל לחם:
כא ויאל משה לשבת את-האיש
ויתן את-צפרה בתו למשה:
כב ותלד בן ויקרא את-שמו גרשם
כי אמר גר הייתי בארץ נכריה:

נ

כ ויהי בימים הרבים ההם וימת
מלך מצרים ויאנחו בני-
ישראל מן-העבודה ויזעקו
ותעל שועתם אל-האלהים
כד מן-העבודה: וישמע אלהים
את-נאקתם ויזכר אלהים את-
בריתו את-אברהם את-יצחק
כה ואת-יעקב: וירא אלהים את-
בני ישראל וידע אלהים:
גא רביעי ומשה היה רעה את-
ס צאן יתרו חתנו כהן מדין וינהג
את-הצאן אחר המדבר ויבא
ב אל-הר האלהים חרבה: וירא
מלאך יהוה אליו בלבת-אש
מתוך הסנה וירא והנה הסנה
בער באש והסנה איננו אכל:
ג ויאמר משה אסרה-נא
ואראה את-המראה הגדל
הזה מדוע לא-יבער הסנה:
ד וירא יהוה כי סר לראות
ויקרא אליו אלהים מתוך
הסנה ויאמר משה משה
ה ויאמר הנני: ויאמר אל-תקרב
הלם של-נעליך מעל רגליך כי
המקום אשר אתה עומד עליו
י אדמת-קדש הוא: ויאמר אנכי
אלהי אביך אלהי אברהם
אלהי יצחק ואלהי יעקב
ויסתר משה פניו כי ירא

י מהביט אל-האלהים: ויאמר
יהוה ראה ראיתי את-עני עמי
אשר במצרים ואת-צעקתם
שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי
ח את-מכאביו: וארד להצילו
מיד מצרים ולהעלותו מן-
הארץ ההוא אל-ארץ טובה
ורחבה אל-ארץ זבת חלב
ודבש אל-מקום הכנעני
והחתי והאמרי והפריזי והחוי
ט והיבוסי: ועתה הנה צעקת
בני-ישראל באה אלי וגם-
ראיתי את-הלחץ אשר מצרים
י לחצים אתם: ועתה לכה
ואשלחך אל-פרעה והוצא
את-עמי בני-ישראל
יא ממצרים: ויאמר משה אל-
האלהים מי אנכי כי אלך אל-
פרעה וכי אוציא את-בני
י ישראל ממצרים: ויאמר כי-
אהיה עמך וזה-לך האות כי
אנכי שלחתיך בהוציאך את-
העם ממצרים תעברון את-
י האלהים על-ההר הזה: ויאמר
משה אל-האלהים הנה אנכי
בא אל-בני ישראל ואמרת
להם אלהי אבותיכם שלחני
אליכם ואמרו-לי מה-שמו
י מה אמר אלהים: ויאמר
אלהים אל-משה אהיה אשר

ב שמות | שמות

אלרוב לחורב: 2. וירא - ותגלא מלאך אללה אליה פי להבית אלנאר מן וצט אלעיליק ונצר והוודא אלעיליק שאעיל פיל נאר ואלעיליק ליסו מחתיריק: 3. ויאמר - וקאל מוסה אזול הלן ואנצור אלא מנצר אלעצים הדא אליש לם ישעיל אלעיליק: 4. וירא - ונצר אללה אין זל לינצור ונדא אליה אלרוב מן וצט אלעיליק וקאל מוסה מוסה וקאל הוודאני: 5. ויאמר - וקאל לא תקרב לאהון סלוד מדסך מן עלא רגלך אין אלמכאן אלדי אנתא ואקיף עליה ארץ קדוס הוא: 6. ויאמר - וקאל אנא אילאה אבוכ אילאה אברהים אילאה יצחק ואילאה יעקוב וכבא מוסה וגהו אין כאף מן יטליע אלא אלרוב: 7. ויאמר - וקאל אללה נצר נצרת אלא כדמית קומי אלדי פי מצר ואלא צרכתהון סמיעית מן קדאם מליזינו אין עריפית אלא ווגעו: 8. וארד - ותגלית לאכלצו מן יד מצריין וליאטלעו מן דאליך אלארץ אלא ארץ חסניה ווציעה אלא ארץ נקט חליב ועסל אלא מכאן אלכנעני ואלחתי ואלאמורי ואלפריזי ואלחוי ואליוסוי: 9. ועתה - והלן הוודא צרכית בנין ישראל איגית אליי ואיצה נצרת אלא אלציקה אלדי מצריין מצייקין ליהון: 10. ועתה - והלן תעה ואבעתך אלא פרעון וכריג אלא קומי בנין ישראל מן מצר: 11. ויאמר - וקאל מוסה קדם אלרוב מינו אנא אין אמצו אלא פרעון ואין אכריג אלא בנין ישראל מן מצר: 12. ויאמר - וקאל אין אכון מעך והדא אלך אייה אין אנא בעתך פכרוגך אלא אלקום מן מצר תעבדו אלא אלרוב עלא גבל הדא: 13. ויאמר - וקאל מוסה קדם אלרוב הוודא אנא גאיה אלא בנין ישראל ואקול ליהון אילאה אבתכון בעתני אליכון ויקולו לי איש סמו איש אקול אליהון: 14. ויאמר - וקאל אלרוב אלא מוסה אזלי אלדי לם אזול וקאל כידא תקול לבנין ישראל אזאלי בעתני

12. ויפן - ולתפת כידא וכידא ונצר אין ליס רגול וצרב אלא אלמצרי וטמרו פיל רמול: 13. ויצא - וכרג פי יום אלתני והוודא תנין ארגל יהוד מכצים וקאל לל צאלים אליש תצרב רפיקך: 14. ויאמר - וקאל מינו געלך לרגול ראיס וחאכים עלינא אנכאן ליתקתלי אנתא קאייל כאלדי קתלת אלא אלמצרי וכף מוסה וקאל תחקיק נעראף אלא אלכלאם: 15. וישמע - וסימיע פרעון אלא אלכלאם הדא ופתש ליקתול אלא אלמוסה והרב מוסה מן קדם פרעון וגלס פי ארץ מדין וגלס עלא אלכיר: 16. ולכהן - ולכביר מדין סבע בנאת ואיגו וסטקו ומאלו אלא אלגראן ליסקו גנאם אבוהון: 17. ויבאו - ואיגו אלרעייאן והגגוהון וקם משה ופרגהון וסקא אל גנמהון: 18. ותבאנה - ואיגו אלא רעואל אבוהון וקאל אליש סתעגלתו ליתיגו אליוס: 19. ותאמרן - וקאלו רגול מצרי כלצנא מן יד אלרעייאן ואיצא סתיקו סתקא לינא וסקא אלא אלגנאם: 20. ויאמר - וקאל אלא בנאתו ווינו אליש הדא תרכתו אלא אלרגול נאדו לו ויאכול טועם: 21. ויואל - וטבק מוסה ליגלוס מע אלרגול ועטא אלא צפורה בנתו למוסה: 22. ותלד - וולדית איבין וסמא אלא איסמו גרשם אין קאל גריב הייתי <!> פי ארץ אגנבייה:

23. ויהי - וכאן פיל אייאם אלכתירין הימא ונברס מליך מצר ותחצרו בנין ישראל מן אלכדמיה וצרכו וטלעית צרכתהון קדם אלרוב מן אלכדמיה: 24. וישמע - וסימיע אלרוב אלא שהקתהון ודכר אלרוב אלא אחדו אלדי מע אברהים מע יצחק ומע יעקוב: 25. וירא - ונצר אלרוב אלא בנין ישראל ורחמהון אלרוב:

ג

1. ומשה - ומוסה כאן רעי אלא גנאם יתרו חמוו כביר מדין וסק אלא אלגנאם ורא אלבר ואיגא אלא גבאל מתגלי

ב מנוקד: אלעיליק. ג: אלעיליק. 3. אפרה - ב: אתקדם. ג: אקדים, וכן בפסוק 4. 5. של - סלוד = בג: איסלות. 6. האלהים - ב: אווקר אלרוב - כבוד ה', כת"א (יקרא דה'). השווה פס' 1. 7. עני - עבודת. ב: פוקר - עוני. ג: צועף - דלות, וכן ג 17. 8. זבת - נקט חליב - מטפטפת חלב. 12. עמר - ב: פי עונך - בעזרתך, כת"א: כסעדך. תעבדון את האלהים - ב: תיכדימו קידם אלרוב - תשרתו לפני האלהים. 14. אחיה אשר אחיה - הנצחי אשר לא יסור, וכן בג: אלאגלי אלדי לם יזול, על פי תרגום רס"ג. על תרגום "אחיה אשר אחיה" בערבית היהודית ובערבית ובסורית (ארמית), ראה אבישור 1991, עמ' 13-16.

16. ולכהן - ולגדול, וכן ג 1. וכן ב. וראה לעיל, בראשית טא 50. 22. הייתי - לא תרגם. ב: כינת. 23. וימת - ונצטרע, וכן ב: ואנברין, כפירוש רש"י על פי שמות רבא: נצטרע והיה שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם. 25. וידע - וריחם, וכן בג.

ג

1. המדבר - ב: מכאן לאייק ליל מרעא פיל בר - מקום מתאים למרעה במדבר, כת"א (שפר רעיא למדברא). אל הר האלהים - אל הר התגלות האל, וכן ב: גבאל אלדי איתגלה עליה אווקר אלרוב, כת"א (לטורא דאתגלי עלוהי יקרא דה'). ג: גבאל אלעבאדה: הר העבודה (הפולחן). 2. חסנה -

אֱהִיָּה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבָנִי
 יִשְׂרָאֵל אֱהִיָּה שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם:
 וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה
 כֹּה-תֹאמַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי
 אֲבֹרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי
 יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה-שְּׁמִי
 לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר: לָךְ
 וְאֶסְפַּת אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי
 אֲבֹרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב לֵאמֹר
 פֶּקֶד פְּקֹדֹתַי אֶתְכֶם וְאֶת-
 הָעֲשׂוֹי לָכֶם בְּמִצְרַיִם: וְאָמַר
 אֶעֱלֶה אֶתְכֶם מֵעַנֵּי מִצְרַיִם
 אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי
 וְהָאֹמִרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי
 וְהַיְבוּסִי אֶל-אֶרֶץ זִבְתַּח לֵב
 וְדַבֵּשׁ: וְשָׁמְעוּ לְקֹלְךָ וּבֵאתָ
 אֵתָּה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-מֶלֶךְ
 מִצְרַיִם וְאָמַרְתָּם אֵלָיו יְהוָה
 אֱלֹהֵי הָעִבְרִיִּים נִקְרָה עָלֵינוּ
 וְעַתָּה נֵלְכָה-נָא דֶרֶךְ שְׁלֹשֶׁת
 יָמִים בְּמִדְבָּר וְנִזְבַּחָה לַיהוָה
 אֱלֹהֵינוּ: וְאֲנִי יֹדַעְתִּי כִּי לֹא-יִתֵּן
 אֶתְכֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהֵלֶךְ וּלֹא
 בִּיד חֲזָקָה: וּשְׁלַחְתִּי אֶת-יָדִי
 וְהִכִּיתִי אֶת-מִצְרַיִם בְּכָל-
 נִפְלְאוֹתַי אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה בְּקִרְבּוֹ
 וְאַחֲרֵי-כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם: וְנָתַתִּי

אֶת-חֹן הָעַם-הַזֶּה בְּעֵינַי
 מִצְרַיִם וְהָיָה כִּי תִלְכּוּן לֹא
 תִלְכוּ רִיקָם: וּשְׁאֵלָה אֲשֶׁה
 מִשְׁכְּנֹתָהּ וּמִגְרַת בֵּיתָה כְּלִי-
 כֶּסֶף וְכֹלֵי זָהָב וּשְׁמַלְתָּ וּשְׁמַתָּם
 עַל-בְּנֵיכֶם וְעַל-בְּנֹתֵיכֶם
 וְנִצַּלְתֶּם אֶת-מִצְרַיִם: וַיַּעַן
 מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא-יֹאמִינוּ
 לִי וּלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקֹלִי כִּי יֹאמְרוּ
 לֹא-נִרְאָה אֵלֵינוּ יְהוָה: וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו יְהוָה מִזֶּה בִּידָהּ וַיֹּאמֶר
 מֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר הִשְׁלִיכֵהוּ אֶרְצָה
 וּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וְהָיָה לְנַחֵשׁ
 וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפְּנֵיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל-מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאַחֲזֵ
 בְּזַנְבּוֹ וּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזֹק בּוֹ
 וְהָיָה לְמִטָּה בְּכַפּוֹ: לְמַעַן
 יֹאמִינוּ כִּי-נִרְאָה אֵלֵינוּ יְהוָה
 אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֱלֹהֵי אֲבֹרָהָם
 אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב:
 וַיֹּאמֶר יְהוָה לוֹ עוֹד הִבֵּאתָ נָא
 יָדְךָ בְּחִיקָה וַיָּבֵא יָדוֹ בְּחִיקוֹ
 וַיּוֹצֵאָהּ וְהִנֵּה יָדוֹ מִצְרַעַת
 כַּשֵּׁלֶג: וַיֹּאמֶר הִשֵּׁב יָדְךָ אֶל-
 חִיקָה וַיִּשֵּׁב יָדוֹ אֶל-חִיקוֹ
 וַיּוֹצֵאָהּ מִחִיקוֹ וְהִנֵּה-שִׁבָּה
 כַּבָּשָׂר: וְהָיָה אִם-לֹא יֹאמִינוּ
 לָךְ וּלֹא יִשְׁמְעוּ לְקֹל הָאֵת
 הָרִאשׁוֹן וְהָאֲמִינוּ לְקֹל הָאֵת
 הָאַחֲרֹן: וְהָיָה אִם-לֹא יֹאמִינוּ

גַּם לִשְׁנֵי הָאֲתוֹת הָאֵלֹהִים וּלֹא
 יִשְׁמְעוּן לְקֹלְךָ וּלְקַחְתָּ מִמֵּימִי
 הַיָּאֵר וּשְׁפַכְתָּ הַיֵּבֶשֶׁה וְהָיָה
 הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן-הַיָּאֵר
 וְהָיָה לְדָם בַּיּוֹם הַהוּא: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 אֶל-יְהוָה כִּי אֲדֹנָי לֹא אִישׁ
 דְּבָרִים אֲנִי גַם מִתְמוּל גַּם
 מִשְׁלֹשָׁם גַּם מֵאִזְ דְּבָרָה אֶל-
 עֲבָדָהּ כִּי כְבֹד-פָּה וְכְבֹד לְשׁוֹן
 אֲנִכִּי: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו מִי שֵׁם
 פָּה לְאָדָם אוֹ מִי-יִשׁוּם אֶלֶם
 אוֹ חֵרֶשׁ אוֹ פֶקֶח אוֹ עוֹר הָלֵא
 אֲנִכִּי יְהוָה: וְעַתָּה לָךְ וְאַנְכִּי
 אֱהִיָּה עִם-פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר
 תְּדַבֵּר: וַיֹּאמֶר כִּי אֲדֹנָי שְׁלַח-
 נָא בִיד-תְּשַׁלַּח: וַיַּחֲרֹף אֶף יְהוָה
 בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְיֶה
 אִתְּךָ הַלּוֹי יֹדַעְתִּי כִּי-דָבָר
 יִדְבָּר הוּא וְגַם הִנֵּה הוּא
 יֵצֵא לְקִרְאוֹתֶיךָ וְרָאָה וּשְׁמַח
 בְּלִבּוֹ: וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו וּשְׁמַתָּ אֶת-
 הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאַנְכִּי אֱהִיָּה עִם-
 פִּיךָ וְעִם-פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם
 אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: וְדָבַר-הוּא
 לָךְ אֶל-הָעָם וְהָיָה הוּא יְהִיָּה-
 לָךְ לִפָּה וְאַתָּה תִּהְיֶה-לוֹ
 לְאֱלֹהִים: וְאֵת-הַמִּטָּה הַזֶּה
 תִּקַּח בִּידְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-בּוֹ
 אֶת-הָאֲתוֹת:

אלא מוסה מיד ידך ומסיך פי דנבו ומד ידו ומסיך פי וצאר
לל עצייה פי כפו: 5. למען - לאגל יאמנו אין אתגלא
אליך אלה אילאה אבאתון אילאה אברהים אילאה יצחק
ואילאה יעקוב: 6. ויאמר - וקאל אלה לו עאר דאכיל
הלאן ידך פי ח[ר]גך ודכל ידו פי חירגו ואכרגהא והוודא
ידו מברוצא כיל תלג: 7. ויאמר - וקאל ראגיע ידך אלא
חרגך ורגע ידו אלא חרגו ואכרגהא מן חרגו והוודא
רגעית כי לחמו: 8. והיה - ויכון אנכאן לם יאמנו לך ולם
יסמעו לצוט אייה אלאוולאני ויאמנו לצוט אייה אכראני:
9. והיה - ויכון אנכאן לם יאמנו איצא לתנין אייאת הדולי
ולם יסמעו לצוטך ותכוד מן מאיית בחר אלניל ותספוך לל
יבאס ויכוננו אלמא אלדי תאכוד מן מאיית בחר אלניל
ויכוננו לל דם פיל יבאס: 10. ויאמר - וקאל מוסה
קדאם אללה בדכול אללה לם רגול צחיב אלכלאם אנא
איצא מן אמס איצא מן קבל איצא מן חין תכלמך אלא
עבדך אין תקיל תים ותקיל לגווייה אנא: 11. ויאמר -
וקאל אלה אליה מינו געל תים לל אנסאן או מינו
יגעל יכרס או יטרש או מפתח או אעמיה הוולא אנא
אללה: 12. ועתה - והלאן מצי ואנא אכון מע קולך
ואדילך אלדי תכלים: 13. ויאמר - וקאל בדכול אללה
בעאת הלן פי יד אלדי לאיק לתבעת: 14. ויחר -
ושתד גצאב אללה פי מוסה וקאל הוולא אהרון אכוך
אללוי עריפית אין תכלים יכלים הוא ואיצא הוודא הוא
כאריג למלאקיתך וינצרך ופרח פי קלבו: 15. ודברת -
ותכלים אליה ותגעל אלא אלכלאם פי תימו ואנא אכון
מע קולך ומע קולו ואדיל ליכון אלא אלדי תצנעו:
16. ודבר - ויכלים הוא לך אלא אלקום ויכון הוא יכון לך
לל תרגמאן ואנתא תכון לו לל אסתאר: 17. ואת -

אליכון: 15. ויאמר - וקאל עד אלרב אלא מוסה כידא
תקול אלא בני ישראל אללה אילאה אבתכון אילאה
אברהים אילאה יצחק ואילאה יעקוב בעתני אליכון הדא
איסמי לל דהר והדא דכרי לגיל גיל: 16. לך - מצי
ותגמע אלא כתיירית ישראל ותקול אליהון אללה
אילאה אבתכון אתגלא אללי אילאה אברהים יצחק ויעקוב
קאיילא דכר דכרת ליכון ואלא צנועי ליכון פי מצר:
17. ואמר - וקילית אטליע ליכון מן כדמית מצר אלא
ארץ כנעני ואלחתי ואלאמורי ואלפריזי ואלחוי ואליוסוי
אלא ארץ נקט חליב ועסל: 18. ושמעו - ויסמעו לצוטך
ותיגי אנתה וכתיירית ישראל אל מלך מצר ותקולו
אליה אללה אילאה אליהוד אתצדף עלינא והלאן נמצי
הלאן טריק תלת אייאם פיל בר ונרבח קדאם אללה
אילהנא: 19. ואני - ואנא עריפית אין לם יתרוך ליכון
מלך מצר לתמצו ולם פי יד קווייה: 20. ושלחתי -
ואצליט אלא אפתי ואצרוב אלא מצר פי גמיע עוגיבאתי
אלדי אצנע פי מבינו ובעד דאליך יבעת ליכון: 21. ונתתי
- ואגעל אלא חץ אלקום הדא פי חצירת אלמצריין ויכון
אין תימצו לם תמצו פרגין: 22. ושאלה - ותסתעיר
אלאמרה מן גרתהא ומן מסכנת ביתהא אווני פיצה
ואווני דהב ואתייב ותגעלו עלא בנינכון ועלא בנתכון
ותפצו אלא מצר:

ד

1. ויען - וגווב מוסה וקאל והוודא לם יאמנו לי ולם
יסמעו פי צוטי אין יקולו לם אתגלא אליך אללה:
2. ויאמר - וקאל אליה אש הדא פי ידך וקאל עצייה:
3. ויאמר - וקאל רמי לל ארץ ורמא לל ארץ וצאר לל
חנש והרב מוסה מן קידמו: 4. ויאמר - וקאל אללה

10. כבד פה - ב: תיקיל תכלים - כבד דיבור. ג: תיקיל אללגווייה - כבד
שפה. וכבד לשון - כבד שפה. ב: תיקיל ליסאן. 11. אלם או חרש - יכרס
או יטרש - ב: אכרס או אטרש. 15. עס פיד ועס פיהו - עס דברך ועס
דברו, וכן בג. 16. לפה - למתרנס, כת"א (למטרנסן). לאלחים - למורה,
כת"א: לרב, וכן בג. 20. מטח האלחים - מטח נפלאות האלחים. ב:
אלעצאיה אלדי אינצנעו פיהא עוגיבת מין קדם אלרב - המטח אשר נעשו
בו נפלאות מלפני האלחים, כת"א (חוטרא דאתעכידו ביה ניסין מן קדם ה').

16. פקד פקדתי - זכר וזכרתי, כת"א (מידכר דכירנא). ואת העשוי לכם -
ואשר עשיתי לכם. ב: ואילה אלמצניע ליכון - ואת העשוי לכם. 18. נקרה
- ב: איתגלה - התגלה. ונזבחה - ונזבחה לפני ה' אלוהינו, כת"א. בג:
ונידבח קוראבין קידם - ונזבח קרבנות לפני. 22. ונצלחם - ותריוקו. בג:
ותיפרנו.

ד

4. ויחזק - ב: ואתקוזה - והתחזק. 7. וישב - ב: ודכל - והכנים.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֵּשֶׁב אֶל-יִתְרֹ
חָתָנוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלֶיךָ נָא
וּאֲשׁוּבָה אֶל-אֲחִי אֲשֶׁר-
בְּמִצְרַיִם וְאֶרְאֶה הָעוֹדִם
חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לֵךְ
לְשָׁלוֹם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר לֵךְ שֶׁבַע מִצְרַיִם כִּי-
מָתוּ כָל-הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים
כְּאֶת-נַפְשֶׁךָ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-
אִשְׁתּוֹ וְאֶת-בָּנָיו וַיִּרְכָּבֵם עַל-
הַחֲמֹר וַיֵּשֶׁב אֶרֶץ מִצְרַיִם
וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-מִטָּה הָאֱלֹהִים
כֹּא בֵּירוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
בְּלִכְתֶּךָ לָשׁוּב מִצְרַיִם רְאֵה
כָּל-הַמִּפְתִּיחַ אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי
בִּידֶךָ וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פַרְעֹה וְאֲנִי
אֲחֻזֶּק אֶת-לְבֹו וְלֹא יִשְׁלַח אֶת-
כָּב הָעַם: וְאָמַרְתָּ אֶל-פַּרְעֹה כֹּה
אָמַר יְהוָה בְּנִי בְּכֹרִי יִשְׂרָאֵל:
כֹּה וְאָמַר אֵלָיִךְ שְׁלַח אֶת-בָּנִי
וַיַּעֲבֹדֵנִי וְתִמְאֵן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה
כִּי אֲנִי הִדַּגְתִּי אֶת-בְּנֵי בְּכֹרֶךָ: וַיְהִי
בְּהַדְרֵךְ בְּמִלּוֹן וַיִּפְגְּשׁוּ יְהוָה
כֹּה וַיִּבְקֹשׁ הַמִּיתוֹ: וַתִּקַּח צִפּוֹרָה
צֹר וַתִּכְרֹת אֶת-עֶרְלַת בְּנָהּ
וַתַּגַּע לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי חָתָן-
ט דָּמִים אַתָּה לִּי: וַיִּרָץ מִמֶּנּוּ אִז
אָמְרָה חָתָן דָּמִים לְמוֹלֶת:
כִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַהֲרֹן לֵךְ

לִקְרֹאת מֹשֶׁה הַמַּדְבָּרָה וַיֵּלֶךְ
וַיִּפְגְּשׁוּ בַּהֲרֵי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁק-
כֹּה לוֹ: וַיַּגֵּד מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֶת-כָּל-
דְּבָרֵי יְהוָה אֲשֶׁר שָׁלְחוּ וְאֶת-
כָּט כָּל-הָאֵתָת אֲשֶׁר צִוְּהוּ: וַיֵּלֶךְ
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאסְפוּ אֶת-כָּל-
ל זִקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן
אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-דִּבֶּר
יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וַיַּעַשׂ הָאֵתָת
לֹא לְעֵינֵי הָעַם: וַיֹּאמֶן הָעַם
וַיִּשְׁמְעוּ כִּי-פָקַד יְהוָה אֶת-
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת-
הָא שְׁבִיעֵי עֲנִים וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ: וְאַחֲרֵי
בָאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל-
פַּרְעֹה כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיִּחְגְּרוּ לוֹ
בַּמַּדְבָּר: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי יְהוָה
אֲשֶׁר אֲשַׁמְעַ בְּקֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת-
יִשְׂרָאֵל לֹא יֵדְעֵתִי אֶת-יְהוָה
וְגַם אֶת-יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח:
ג וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא
עֲלֵינוּ נִלְכָּה נָא דֶרֶךְ שְׁלֹשֶׁת
יָמִים בְּמַדְבָּר וְנִזְבַּחָה לַיהוָה
אֱלֹהֵינוּ פֶּן-יִפְגְּעֵנוּ בְּדַבַּר אוֹ
ד בַּחֲרֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מֶלֶךְ
מִצְרַיִם לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
תִּפְרִיעוּ אֶת-הָעַם מִמַּעֲשֵׂיו
ה לָכוּ לִסְבִּלְתִּיכֶם: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה
הֵן-רַבִּים עִתָּה עַם הָאָרֶץ
וְהִשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסְּבִלְתָּם:

ו וַיִּצֹו פַּרְעֹה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת-
הַנְּגָשִׁים בָּעַם וְאֶת-שֹׁטְרֵי
ז לֹאמְרֵי: לֹא תֹאסְפוּן לָתֵת תְּבֹן
לָעַם לִלְבָּן הַלְּבָנִים כְּתָמוּל
שְׁלֹשָׁם הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם
ח תְּבֹן: וְאֶת-מִתְכַנֶּת הַלְּבָנִים
אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תָּמוּל שְׁלֹשָׁם
תְּשִׁימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ
מִמֶּנּוּ כִּי-נִרְפִּים הֵם עַל-כֵּן
הֵם צַעֲקִים לֹאמְרֵי נִלְכָּה נִזְבַּחָה
ט לַאלֹהֵינוּ: תִּכְבֹּד הָעֲבֹדָה עַל-
הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ-בָהּ וְאֶל-יִשְׁעוֹ
י בְּדַבְרֵי-שָׁקֶר: וַיֵּצְאוּ נְגָשֵׁי הָעַם
וּשְׁטָרֵי וַיֹּאמְרוּ אֶל-הָעַם
לֹאמְרֵי כֹה אָמַר פַּרְעֹה אֵינֶנִּי
יֵא נָתַן לָכֶם תְּבֹן: אַתֶּם לָכוּ קָחוּ
לָכֶם תְּבֹן מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ כִּי
יֵב אֵין נִגְרַע מִעֲבַדְתְּכֶם דְּבַר: וַיִּפֹּץ
הָעַם בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם לִקְשֹׁשׁ
יֵג קֹשׁ לְתֹבָן: וְהַנְּגָשִׁים אֲצִים
לֹאמְרֵי כָלוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר-יוֹם
בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בִּהְיוֹת הַתְּבֹן:
יֵד וַיִּפּוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-
שָׁמוּ עֲלֵיהֶם נְגָשֵׁי פַרְעֹה לֹאמְרֵי
מָדוּעַ לֹא כָלִיתֶם חֲקֶכֶם לִלְבָּן
כְּתָמוּל שְׁלֹשָׁם גַּם-תָּמוּל גַּם-
טו הַיּוֹם: וַיָּבֹאוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּצְעֲקוּ אֶל-פַּרְעֹה לֹאמְרֵי לָמָּה
טז תַּעֲשֶׂה כֹה לְעַבְדֶּיךָ: תְּבֹן אֵין
נָתַן לְעַבְדֶּיךָ וְלְבָנִים אֲמָרִים

ה

1. ואחר - ובעד איגו מוסה ואהרן וקאלו אלא פרעון כידא קאל אללה אילאה ישראל בעאת אלא קומי ויחיגו לי פיל בר: 2. ויאמר - וקאל פרעון מינו אללה אלדי אסמע פי צוטו ליאבעת אלא ישראל לם עריפית אלא אללה ואיצא אלא ישראל לם אבעת: 3. ויאמרו - וקאלו אילאה אליהוד אתגלא עלינא נמצי הלן טריק תלת אייאם פיל בר ונדבח קידם אללה אילאה לילא יצדיפנא פיל ובא או פיל סיף: 4. ויאמר - וקאל אליהוד מליך מצר אליש מוסה ואהרן תבטלו אלא קום מן צנעתו מצו לנקלתכון: 5. ויאמר - וקאל פרעון הוודא כתירין הלן קום אלארץ ותבטלו ליהון מן נקלתהון: 6. ויצו - ווצא פרעון פי דאליך אליוס אלא מליזין פיל קום ואלא עראפו קאיילא: 7. לא - לם תוועצו לתעטו תיבין ללקום לילבנו ליבין מן אמס ומן קבל הימא ימצו ויקטשו ליהון תיבין: 8. ואת - ואלא עדד אלליבין אלדי הימה צנעין מן אמס ומן קבל תעידו עליהון לם תנקצו מינו אין בטלין הימה עלא דאליך הימה צרכין קאיילא נמצי נדבח קדאם אלהנא: 9. תכבד - תתקל אלכידמיה עלא אלארגל וינשיגלו פיהא ולא ינשיגלו פי כלאם אלבאטיל: 10. ויצאו - וכרגו מליזין אלקום וערפו וקאלו אלא קום קאיילא כידא קאל פרעון ליסי עטי ליכון תיבין: 11. אתם - אנתו מצו כודו ליכון תיבין מן אלדי תווגדו אין ליס ינקץ מן כדמתכון שאיי: 12. ויפץ - ובדר אלקום פי גמיע ארץ מצר ליקשקש קיש ליתיבין: 13. והנגשים - ואלמלזין מסתעגלין קאיילא כמלו צנעיתכון אמר יום פי יומו כאלדי פי כון אלתיבין: 14. ויכו - ונצרכו עראף בנין ישראל אלדי געלו עליהון מליזין פרעון קאיילא אליש לם כמלתו רסמכון ליליבין מן אמס ומן קבל איצא אמס איצא אליוס: 15. ויבאו - ואיגו עראף בנין ישראל וצרכו אלא פרעון קאיילא אליש תצנע כידא לעבידך: 16. תבן - תיבין ליס

ואלא אלעצייה האדי תכוד פי ירך אלדי תצנע פי אלא אלאיאת:

18. וילך - ומיצי מוסה ורגיע אלא יתר חמוו וקאל לו אמצי הלן וארגע אלא אכוותי אלדי פי מצר ואנצור אנכאן עדהון טייבין וקאל יתרו למוסה מצי ליסלאם: 19. ויאמר - וקאל אללה אלא מוסה פי מדין מצי רגאע למצר אין מאתו גמיע אלארגל אלמפתשין אלא נפסך: 20. ויקח - ואכד מוסה אלא זוגתו ואלא בנינו ורכבהון עלא לחמאר ורגיע ארץ מצר ואכד מוסה אלא עציית עוגיבאת אלרב פי ידו: 21. ויאמר - וקאל אלה אלא מוסה פי מציין ליתרגע למצר נצור גמיע אלברהנאת אלדי געלת פי ירך ותצנעהון קדאם פרעון ואנא אקווי אלא קלבו ולם יבעת אלא אלקום: 22. ואמרת - ותקול אלא פרעון כידא קאל אללה בני בכרי ישראל: 23. ואמר - וקילית אליך בעאת אלא בני ויכדמו קידמי ואנכאן מבתריד לתבעתו הוודא אנא קאתיל אלא בנך בכראך: 24. ויהי - וכאן פיל טריק פיל מבאת וצדפו אללה ופתש ליקתלו: 25. ותקח - ואכדית צפורה צוניה וקטעית אלא קלפית בנה ונרקית לרגליה וקאלית אין פי סבאב דם טהור הדא אנעטא עריסי לי: 26. וירף - וכף מינו אין קאלית לומא יכון דם טהור הדא אלתזם עריסי לל קתל: 27. ויאמר - וקאל אללה אלא אהרון מצי למלאקייית מוסה לל בר ומיצי וצדפו פי גבל אלמתגלי אלרב וקבל לו: 28. ויגד - וכבר מוסה לאהרון אלא גמיע כלם אללה אלדי בעתו ואלא גמיע אלאיאת אלדי וצהו: 29. וילך - ומיצי מוסה ואהרון וגמעו אלא גמיע כתיירית בנין ישראל: 30. וידבר - וכלם אהרון אלא גמיע אלכלם אלדי כלם אללה אלא מוסה וציניע אלאיאת לחצריית אלקום: 31. ויאמן - ואמן אלקום וסמעו אין דבר אללה אלא בני ישראל ואין נצר אלא כדמתהון ורכעו וסגדו:

ה

1. ואחר - ב: ובעד דאליך - ואחרי כן, כת"א (ובתר כן), ויחיגו - תרגם במילה ערבית וזה, וכן רס"ג: יחגון, שנופלת גם על חגיגת העלייה לרגל של המוסלמים. ב: ויעידו. 3. ונזכחת - ראה ג 13. 6. הנגשים - ב: כתרנומנו. ג: אלמצאייקין - הלוחצים. 8. מתכנת - מספרי. ב: הסאב - חשבון. תשימו - תספרו (ככל הנראה קרא כת"א 'תקנון' במקום 'תמנון', ותרנם לפי זה). ב: תיגעלו - תשימו. נרפים - בטלים. ב: מרכיין - רפויים, וכן בפסוק 17. 9. ויעשו - ויתעסקו. ב: וייצנעו - ויעשו. ישעו - יתעסקו. ב: יתכלו - יישענו.

24. ה - ב: מלאך אללה - מלאך ה'. 25. כי חתן דמים אתה לי - בגלל דם המילה הזה ניתן חתני לי, וכן ב, כת"א (בדמא דמהולתא הדין אתיהב חתנא לנא). 26. חתן דמים למולת - אילולא היה דם המילה הזה התחייב חתני למיתה, וכן ב, כת"א (אילולי דמא דמהולתא הדין אתחייב חתנא קמול). ג: למולת - ליל טהוראת. על הביאורים במדרשים ובפירושים ל'חתן דמים', ראה אבישור 1980, עמ' 1-18. 27. בחר האלהים - בחר שמתגלה האלהים, וכן ב: פי גבאל אלדי איתגלה עליה אווקר אלה - בחר אשר התגלה עליו כבוד האלהים. 31. ענים - ראה לעיל ג 7.

לנו עשו והנה עבדיך מכים
 י וחטאת עמך: ויאמר נרפם
 אתם נרפם על-כן אתם
 אמרים נלכה נזבחה ליהוה:
 יח ועתה לכו עבדו ותבן לא-ינתן
 יט לכם ותכן לבנים תתנו: ויראו
 שטרי בני-ישראל אתם ברע
 לאמר לא-תגרעו מלבניכם
 כ דבר-יום ביום: ויפגעו את-
 משה ואת-אהרן נצבים
 לקראתם בצאתם מאת
 כא פרעה: ויאמרו אלהם ירא
 יהוה עליכם וישפט אשר
 הבאשתם את-ריחנו בעיני
 פרעה ובעיני עבדיו לתת-חרב
 כב בידם להרגנו: וישב משה אל-
 יהוה ויאמר אדני למה הרעתה
 לעם הזה למה זה שלחתני:
 כג ומאז באתי אל-פרעה לדבר
 בשםך הרע לעם הזה והצל
 וא לא-הצלת את-עמך: ויאמר
 יהוה אל-משה עתה תראה
 אשר אעשה לפרעה כי ביד
 חזקה ישלחם וביד חזקה
 יגרשם מארצו:
 וארא ב וידבר אלהים אל-משה
 ג ויאמר אליו אני יהוה: וארא
 אל-אברהם אל-יצחק ואל-
 יעקב באל שדי ושמי יהוה לא
 י נודעתי להם: וגם הקמתי את-

בריתי אתם לתת להם את-
 ארץ כנען את ארץ מגריהם
 ה אשר-גרו בה: וגם אני
 שמעתי את-נאקת בני ישראל
 אשר מצרים מעבדים אתם
 י ואזכר את-בריתי: לכן אמר
 לבני-ישראל אני יהוה
 והוצאתי אתכם מתחת
 סבלת מצרים והצלתי אתכם
 מעבודתם וגאלתי אתכם
 בזרוע נטויה ובשפטים
 י גדלים: ולקחתי אתכם לוי לעם
 והייתי לכם לאלהים וידעתם
 כי אני יהוה אלהיכם המוציא
 אתכם מתחת סבלות מצרים:
 ח והבאתי אתכם אל-הארץ
 אשר נשאתי את-ידי לתת
 אתה לאברהם ליצחק וליעקב
 ונתתי אתה לכם מורשה אני
 ט יהוה: וידבר משה כן אל-בני
 ישראל ולא שמעו אל-משה
 מקצר רוח ומעבדה קשה:
 י וידבר יהוה אל-משה לאמר:
 יא באדבר אל-פרעה מלך מצרים
 וישלח את-בני-ישראל
 יב מארצו: וידבר משה לפני
 יהוה לאמר הן בני-ישראל
 לא-שמעו אלי ואיך ישמעני
 פרעה ואני ערל שפתיים:

ז וידבר יהוה אל-משה ואל-
 אהרן ויצום אל-בני ישראל
 ואל-פרעה מלך מצרים
 להוציא את-בני-ישראל
 מארץ מצרים:
 ח אלה ראשי בית-אבתם
 בני ראובן בכר ישראל חנוך
 ופלוא חצרן וכרמי אלה
 ט משפחת ראובן: ובני שמעון
 ימאל וימין ואהר ויכין וצחר
 ושאול בן-הכנענית אלה
 טו משפחת שמעון: ואלה שמות
 בני-לוי לתלדתם גרשון
 וקהת ומררי ושני חיי לוי
 שבע ושלשים ומאת שנה:
 י בני גרשון לבני ושמעי
 יח למשפחתם: ובני קהת עמרם
 ויצהר וחברון ועזיאל ושני חיי
 קהת שלש ושלשים ומאת
 יט שנה: ובני מררי מחלי ומושי
 אלה משפחת הלוי לתלדתם:
 כ ויקח עמרם את-יוכבד דדתו
 לו לאשה ותלד לו את-אהרן
 ואת-משה ושני חיי עמרם
 שבע ושלשים ומאת שנה:
 כא ובני יצהר קרח ונפג וזכרי:
 כב ובני עזיאל מישאל ואלצפן
 כג וסתרי: ויקח אהרן את-
 אלישבע בת-עמינדב אחות

שמות | שמות ה

ואציר ליכון לל רב ותערפו אין אנא אללה אלהון אלמכריג ליכון מן תחת נקלת מצריין: 8. והבאתי - ואגיב ליכון אלא אלארץ אלדי קסמת פי אמרי לאעטי ליהא לאברהים ליצחק וליעקוב ואעטי ליהא ליכון ורתיה אנא אללה: 9. וידבר - וכלם מוסה כידא אלא בנין ישראל ולם סמעו אלא מוסה מן ציקית רוח ומן כרמיה צעביה:

10. וידבר - וכלם אללה אלא מוסה קאילא: 11. בא - דכול כאלים אלא פרעון מליך מצר ויבעת אלא בני ישראל מן ארצו: 12. וידבר - וכלם מוסה קדאם אללה קאילא הוודא בני ישראל לם סמעו אליי וכיף יסמע מיני פרעון ואנא אלדג שפיף:

13. וידבר - וכלם אללה אלא מוסה ואלא אהרון ווצהון אלא בני ישראל ואלא פרעון מליך מצר ליכרגו אלא בני ישראל מן ארץ מצר: 14. אלה - הדולי רוס בית אבתהון בנין ראובן בכיר ישראל חנוך ופלוא חצרן וכרמי הדולי אטווייף ראובן: 15. ובני - ובנין שמעון ימואל וימין ואהרן ויכין וצחר וסאול איבין כנענית הדולי אטווייף שמעון: 16. ואלה - והדולי איסמי בנין לוי לתוולדהון גרשון וקהת ומררי וסנין חית לוי מייה וסבעה ותלתין סניה: 17. בני - בנין גרשון לבני ושמעי לאטווייפהון: 18. ובני - ובנין קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל וסנין חייאת קהת מייה ותלתה ותלתין סניה: 19. ובני - ובנין מררי מחלי ומושי הדולי אטווייף אללוי לתוולדהון: 20. ויקח - ואכר עמרם אלא יוכבר עמתו לו לל אמרה וולדית לו אלא אהרון ואלא מוסה וסנין חייאת עמרם מיה וסבעה ותלתין סניה: 21. ובני - ובנין יצהר קרח ונפג וזכרי: 22. ובני - ובנין עזיאל מיסאל ואלצפן וסתר: 23. ויקח - ואכר אהרון אלא אלישבע בינית עמינרב אכית נחשון לו לל אמרה

מנעיטי לעבידך ולליבין קאילין לינא צנעו והוודא עבידך מן צירבין <מנצירבין> וכטיין עליהון קומך: 17. ויאמר - וקאל בטלין אנתו בטלין עלא דאליך אנתו קאילין נמצי נדבח קדאם אללה: 18. ועתה - והלאן מצו כדמו ותיבין לם ינעיטי ליכון וערד ליבין תעטו: 19. ויראו - ונצרו עראף בנין ישראל ליהון פי ראדי קאילא לא תנקצו מן ליבנכון אמר יום פי יומו: 20. ויפגעו - וצדפו אלא מוסה ואלא אהרון מנתצבין למלאקתהון פי כרוגהון מן ענד פרעון: 21. ויאמרו - וקאלו אליהון יתגלא אללה עליכון ויחכום אלדי נשחתו אלא רחתנא פי חצרית פרעון ופי חצרית עבירו לתעטו סוף פי ידיהון ליקתלונא: 22. וישב - וריגיע מוסה קדם אללה וקאל אללה אליש אסית לל קום הדא אליש הדא בעתני: 23. ומאז - ומן חין גית אלא פרעון ליאכלים פי איסמך אסית לל קום הדא ותכליץ לם כלצת אלא קומך:

ו

1. ויאמר - וקאל אללה אלא מוסה הלאן תנצור אלדי אצנע לפרעון אין פי יד אלקווייה יבעתהון ופי יד אלקווייה יהגהון מן ארצו: 2. וידבר - וכלם אלרב אלא מוסה וקאל אליה אנא אללה: 3. וארא - ותגלית אלא אברהים אלא יצחק ואלא יעקוב פי טאייק אלכאפי ואיסמי אללה לם נערפת ליהון: 4. וגם - ואיצא תבאת אלא אחדי מעהון לאעטי ליהון אלא ארץ כנען אלא ארץ מסכנהון אלא סכנו פיהא: 5. וגם - ואיצא אנא סמיעית אלא שהקית בני ישראל אלדי מצריין מכדמין ליהון ודכרת אלא אחדי: 6. לכן - לאגלי דאליך קול לבנין ישראל אנא אללה ואכריג ליכון מן תחת נקלת מצריין ואכליץ ליכון מן כרמתהון ואפיך ליכון פי צרע אלממדודיה ופי אחכם עצימין: 7. ולקחתי - ואכוד ליכון לי לל קום

וארא

כרס'ג: בדראע ממדודה ובאחכאם עטימה. 8. נשאתי את ידי - נשבעתי בדברי, וכן ב, בעקבות ת'א (דקייסית בסימרי). 12. ישמעני - יסמע מיני - כמו בלהג המדובר: ישמע סמני. ערל שפתים - ראה להלן פסוק 30. 15. הכנענית - תרגם ללא היא הידיעה. 20. דדתי - אחות אביו.

18. ותכן - ראה 'מתכנת', לעיל פסוק 8.

ו

3. באל שדי - כרס'ג: באלטאיק אלכאפי. על פירוש רס'ג, ראה בפירוש הראב"ע. 5. נאקת - כרס'ג: שהיק. 6. בזרע נמויה ובשפתים גדלים -

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)

תל-אביב תשס"ו - 2005